

Helle har gjort livet lättare för demenssjuka

Helle Wijks forskning har förbättrat vårdmiljön för många svenskar med demenssjukdom. I våras fick hon, som första sjuksköterska, Silviahemmets stora forskningsstipendium på 50 000 kronor.

Helle Wijks (hilla bilden till höger) är sjuksköterska och docent i omvårdnad vid Göteborgs Universitet. Hon tar emot på sin arbetsplats, Institutionen för Vårdvetenskap och Hälsa vid Sahlgrenska akademien. Hon är klädd i en dubblå dräkt.

– Det är bara en tillfällighet, säger hon.

Men tillägger samtidigt att just blått är den färg som människor över hela världen skattar högst i psykologiska preferenstester.

– Ja, det hänger säkert samman med att blått är både himlens och havets färg som människor uppskattar oavsett var de bor.

MYCKET I HELLE Wijks forskargärning kretsar kring färger. För att hitta upprinnelsen till hennes engagemang får vi gå tillbaka till "tidernas begynnelse", som hon säger. Eller åtminstone till 80-talet när hon jobbade på Vasa sjukhus.

– Då var det verkligen långvärd. Sjukhuset kallades för gamla Bracka och hade grundmurat dåligt rykte. Helle Wijks funderade på förbättringar och lade märke till att de boende reagerade positivt på färger och kontraster i miljön. Hon fick idén att använda färger som kod och ledtråd i miljön för äldre personer med demens. Resultatet blev avhandling "Colour perception in old age" 2001.

– Den väckte väldigt mycket uppmärksamhet, men jag ville nå ut till vården och gjorde något åt senare därför en populärvetenskaplig version. Plötsligt hörde arkitekter, målerfirmor och ljuddesigners av sig och ville prova idéerna i verkligheten, säger Helle Wijks.

I dag är medvetenheten om vårdmiljöns betydelse högre. Många vet nu att människor med demens

Fakta: Demens

■ Demens är inte en naturlig åldersförändring utan ett syndrom orsakat av skador eller sjukdomar som drabbar hjärnans nervceller.

■ Varje år insjuknar cirka 25 000 svenskar i demens. Cirka 160 000 personer har idag en demenssjukdom. Den siffran väntas stiga till 230 000 år 2030. 60 procent av de demenssjuka har Alzheimers sjukdom.

■ Stiftelsen Silviahemmet grundades 1996 sedan drottning Silvias mamma drabbats av demens. Uppåt 600 undersköterskor har sedan dess utbildats inom demensvård till så kallade Silviasystrar. I dag finns även utbildade Silviasjuksköterskor och läkare.

■ Svenskt Demenscentrum samlar strukturerar och sprider kunskap om demens. I somras utkom till exempel "En bok för dig med demenssjukdom", den första i sitt slag.

■ Helle Wijks (bilden ovan) har även medverkat till Socialstyrelsens nationella riktlinjer för demenssjukdom samt till förslag till Nationell demensstrategi.

kanske inte uppfattar den vita filmjölk i en vit tallrik, eller vattnet i ett genomskinligt glas. Personer med demenssjukdom kan också bli rädda för ett mörkt golv eller en mörk matta. Sjukdomen gör att de uppfattar det mörka tredimensionellt, som ett stort svart hål som de inte törs gå på.

Däremot blir demenssjuka personer hjälpta av färgsignaler som förtydligar miljön. Dörar till boendrum, ledstänger och ljusknappar kan framhävas med kontrasterande färger, medan oviktiga ytor tonas ned.

PÅ SENARE TID har Helle Wijks varit engagerad i utformningen av Silviahemmets fyra lägenheter på Drottningholm där dementa personer ska kunna bo tillsammans med sina partners.

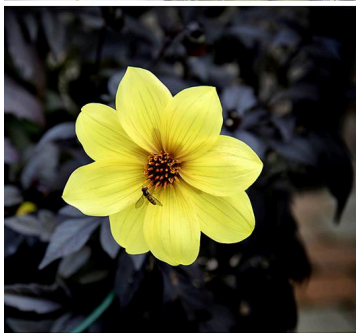
– Det är snyggt, funktionellt och smart. I köket är till exempel skåp dörrarna glasade så att man slipper leta efter glas och tallrikar, toalettsitsen är knallröd och speglarna, som kan verka väldigt skrämmande, går att dra för med ett enkelt handgrepp, säger Helle Wijks.

Hon tillägger att ett bra demensboende naturligtvis inte bara handlar om den fysiska miljön, utan lika mycket om personalens bemötande och ledarskap. Och om att fokusera på friskfaktorer snarare än förluster.

– Alla människor har något friskt i sig. Det måste både synas och kännas när man är på ett äldreboende vilken värdfilosofi man jobbar efter, säger Helle Wijks.

Lena Ekstrand
mersmak@sp.se

Här präglas vardagen av respekt och värdighet

På torsdag är det Internationella Alzheimerdagen. På Ånggårdsbackens demensboende är det en vardag som alla andra – en vardag präglad av respekt, värme och värdighet.

Ånggårdsbacken, som ligger i den långa backen upp mot Sahlgrenska sjukhuset, har rykte om sig att vara ett bra demensboende. Här bor 68 "hyresgäster" på fyra avdelningar.

Lokalerna är ljusa och genomtänkta och här finns en terapeutisk trädgård för att tilltala olika sinnen.

– Det är ju vi som är gäster i de boendes hem. Det här är ett inspirerande och utvecklande ställe att jobba på, säger undersköterskan Diana Roos, specialiserad på demensvård.

ÅNGGÅRDSBACKEN, SOM DRIVS av Tre Stiftelser, vilar på tre hörnpelare: kost, kultur och miljö. En

FAMILJÄRT. Agne Wahlgren tog hand om sin Sonja hemma i det tunga år innan hon fick komma till Ånggårdsbackens demensboende. "Det här är paradiset. Trädgården är förstås fantastisk, men framför allt är det personalen – vi är ju som en familj", säger han. Personalen består bland annat av de båda enhetscheferna Lotta Forsén och Jessica Börjesson längst ner till vänster.

Bild: LISA THANNER

inredningsarkitekt har skapat hemkänsla med hjälp av väl valda möbler, gardiner och tapeter. Allt för att göra miljön maximalt lugn och trygg.

Maten tillagas från grunden och de boende får vara med och duka eller skala potatis. Personalen åter till gymmet tillsammans med en personlig tränare. Varje tillfälle till guldkanad fest tas också till vara.

– Är det pride- eller filmfestival i stan så har vi det även här. Vi åter Nobelmiddag och firar förstas valborg, nationaldag och midsommar. Nu senast hade vi grillfest, säger avdelningens andra enhetschef Jessica Börjesson.

81-åriga Agne Wahlgren deltar

i samtalen. Han är på Ånggårdsbacken flera timmar om dagen, flera dagar i veckan, för att se till sin kära Sonja.

– Alla här är så rädda om henne. Personalen har blivit som min familj. Varje gång jag kommer hit får jag en kram, säger Agne.

Annat var det under de tre år han vårdade Sonja hemma. Tungt, tungt och en konstant oro. Ända tveckade han aldrig.

AGNES OCH SONJAS kärlekshistoria är av det märkvärdigare slaget.

– Vi var gifta i 33 år och fick två barn innan hon lämnade mig och gifte sig med en annan, berättar Agne.

"Det här är ett inspirerande och utvecklande ställe att jobba på"

DIANA ROOS
Undersköterska
specialiserad på demensvård

NÄR VÅDRET ÄR gynnsamt tar de en tur i trädgården tillsammans. Sitter kanske en stund i växthus med pelargoner och tomatplanter, går på grusgångarna kantade av flox, fjärlisblomster och solrosor, eller hälsar på de tre hönorna och deras stolta tupp.

– Undra på att vi har det bra här, säger Agne Wahlgren.

Men efter tio år, när den nye maken hade gått bort och Sonja fått sin sjukdom, tog Agne plats i hennes liv igen. I dag har hon talsvärlighe-

ter och minns inte allt, men hon står alltid och väntar på honom.

– Jag har ju aldrig älskat någon annan än henne, säger Agne Wahlgren.

NÄR VÅDRET ÄR gynnsamt tar de en tur i trädgården tillsammans. Sitter kanske en stund i växthus med pelargoner och tomatplanter, går på grusgångarna kantade av flox, fjärlisblomster och solrosor, eller hälsar på de tre hönorna och deras stolta tupp.

– Undra på att vi har det bra här, säger Agne Wahlgren.

LENA EKSTRAND
mersmak@sp.se